

Honger & Oorlog

Waarom oneliners geen oplossingen
bieden voor complexe problemen.

Honger & Oorlog

Derk Boswijk

Schrijver: Derk Boswijk
Coverontwerp: Dirk van Vugt
ISBN: 9789464658989
© Derk Boswijk

Inhoudsopgave

INLEIDING	6
DEEL 1. BEKNOPTTE GESCHIEDENIS VAN HONGER EN OORLOG	9
DEEL 2. EEN ANALYSE OP HONGER EN OORLOG	25
DEEL 3. VAN EEN INGEWIKKELDE NAAR EEN COMPLEXE WERELD	58
CONCLUSIE	77
DANKWOORD	80
BEKNOPTTE BIBLIOGRAFIE	82
NOTEN	84

Inleiding

"Nooit meer oorlog, nooit meer honger" was een uitspraak die vaak wordt toegeschreven aan Sicco Mansholt, die na de oorlog minister van Landbouw was¹. Hij had zelf aan den lijve ondervonden hoe erg honger en oorlog zijn. Vandaag de dag is er nog maar een enkeling die bijvoorbeeld de Hongerwinter heeft meegemaakt. Tijdens de Hongerwinter had mijn oma een boerderij in Wilnis, onder de rook van Amsterdam, en wist mij als klein jongetje nog te vertellen hoe vaders helemaal lopend uit Amsterdam brood met kaas en ham kwamen halen. Ze vertelde ook, dat nadat ze had gehoord dat men dit voedsel voor hoge prijzen verkocht in de stad, ze de stedelingen dwong het brood voortaan bij haar op de stoep op te eten. Maar hier is ze snel mee gestopt toen een wanhopige vader met een paar broodrestjes in zijn handen vroeg of hij dit voor zijn vrouw en kinderen mee mocht nemen.

Mijn oma leeft al een tijdje niet meer en ondertussen nemen we dan ook geruisloos afscheid van een generatie die direct blootgesteld is geweest aan honger en oorlog, daarmee sterft ook langzaam het besef uit dat de rust waarin wij

¹ Deze uitspraak wordt vaak gelieerd aan Mansholt maar of hij dit daadwerkelijk ooit heeft gezegd is volgens zijn biograaf Johan van Merrienboer niet te bewijzen.

nu leven niet vanzelfsprekend is. Daarom was 'Honger en Oorlog' het centrale thema in mijn maidenspeech die ik in het voorjaar van 2021 hield in de Tweede Kamer.

Het thema zou pas een aantal maanden later echt op de agenda komen na de Russische invasie in Oekraïne en de directe gevolgen voor ons mondiale voedselsysteem. Deze gebeurtenissen vielen samen met de klimaat- en stikstofplannen van onze regering. De reflex bij veel mensen in ons land, vooral vanuit de rechtse gedeelte van het politieke spectrum, was dan ook meteen *'Die gekken in Den Haag jagen de boeren van ons land terwijl er honger is in Afrika?!'* als reactie hierop verschenen er weer opiniestukken met titels zoals *'Miljoenen mensen lijden honger omdat we ons graan liever aan dieren geven'*¹. In deze onzekere tijd waar beeldvorming helaas steeds bepalender is geworden, is de verleiding groot om met simpele antwoorden op deze complexe vraagstukken te komen. Oneliners die misschien zorgen voor duizenden likes maar vaak compleet voorbijgaan aan de complexiteit van ons mondiale voedselsysteem en de potentiële risico's voor onze veiligheid. In Den Haag mis ik nog te vaak de fundamentele debatten die nodig zijn om deze complexe vraagstukken, die vaak meerdere beleidsterreinen raken, te doorgronden.

Het thema Honger en Oorlog is hiervan een exemplarisch voorbeeld. Daarom kom ik, als woordvoerder Landbouw en Defensie, met dit essay als een bescheiden startpunt van een hopelijk zinvol debat. In het eerste deel zal ik u in vogelvlucht meenemen in de ontwikkeling van honger en oorlog in de wereldgeschiedenis. Dit is nodig omdat we met het bestuderen van onze geschiedenis het heden beter leren begrijpen en we ons nog beter kunnen voorbereiden op de toekomst. In het tweede deel maak ik op basis van deze geschiedenis een analyse van de correlatie tussen honger en oorlog, de ontwikkeling van ons voedselsysteem en hoe oorlog zich heeft ontwikkeld. Tenslotte zal ik in deel 3 afsluiten met een aantal aanbevelingen die nadrukkelijk gelden als een startpunt van het debat. Want waar populisten tegenwoordig de indruk willen wekken dat je met een tweet een probleem kunt oplossen zal ik aantonen dat dit vraagstuk zo complex is dat dit onmogelijk met een essay kan worden opgelost.

Deel 1.

Een beknopte geschiedenis van honger en oorlog

*Full knowledge of the past helps us in dealing with
the future.*

Theodore Roosevelt